

BALATON

A BALATONI
SZÖVETSÉG
HIVATALOS
ÉRTESÍTŐJE

TARTALOM: A fürdőidény után. — Véghely Dezső emlékezete. — Látogatásom Jókai Mórnál Balatonfüreden. — A Balatonvidék talajviszonyainak vázlata. — A somogyi Balaton. (Folytatás.) — Mit írtak a Balatonról? — A Balaton körül. — Irodalom. — Hivatalos értesítések. — Hirdetések.

A fürdőidény után.

SZEPTEMBER hónapban szoktunk szemlét tartani a fölött, hogy mit hozott a lezajlott fürdőidény. Ekkor már módunkban van összehasonlítani a remélt sikereket a való állapottal. A körülmények mérlegelése után ilyenkor már megállapítható, hogy jó volt-e, rossz-e az a nyár, a melyen túl vagyunk? Bizony az ideinek is vannak hiányai és korántsem az a végső eredmény, a mire számítottunk!

A helyzettel azonban mindenkor számolnunk kell és a végzet kiszámíthatatlan útjai előtt türelemmel meghajolnunk. Három félsikeres nyár közül a két elsőt az időjárás szeszélye rontotta meg. A most elmúlt kiválónak ígérkezett, a legtöbb helyen a legnagyobb mérvű zsufoltság mutatkozott, a mikor a háborús világesemények léptek előtérbe és a legfontosabb gazdasági és társadalmi kérdések, így a balatoni fürdők ügye is, alárendelt szerepkörre jutottak. Egy-egy vidéket anyagi értelemben alig érintett még a dolog oly mértékben, mint a Balaton vidékét. Mégis talán sehol nem lobogott föl a hazafias lelkesedés lángja oly kitörő erővel, mint ezen a szín-

magyar vidéken. És rendkívüli itt a közjótékony-ság gyakorlása is.

A hazai fürdők természeti kincsükénél fogva a világ legelső fürdői között foglalhatnának helyet. Hisszük is, hogy megteszünk a jövőben minden

Balatonalmádi: A Véghely Dezső-emlék. — Péti Szilveszter felvétele.

tőlünk telhető azért, hogy ezek a kincsek azzá fejlődjenek, a mire hivatva vannak. Különösen nagyjelentőségű a balatoni fürdővidék, mert itt a fejlődés lehetősége szinte beláthatatlan méretű és olyan a vidék népe is, őszinte, egyenes jellemű, jóindulatú, szintiszta magyar, a mely minden czélszerű fejlődést nemcsak magába fogad, de érdeme szerint meg is becsül.

Itt nálunk nem fog megtörténni soha az, a mi megtörtént most az idegenbe járó magyarokkal; a kiknek szűk volt a haza határain belül, a kiknek nem voltak jók a hazai fürdők és idegenbe hordták a magyar pénzt. És bizonyára nagyon sok lesz azoknak a családoknak a száma, a kiket a rajtuk és másokon véghezvitt bántalmak mindenkor inteni fognak attól, hogy a jövőben a külföldi fürdők bevételeit gyarapítsák.

A megrázkódtató világesemények bizonynyal jótékony hatással lesznek egész berendezkedésünkre, a minthogy hatalmas viharok, égiháborúk után is legtisztább a levegő. A Balatonvidék jövője tekintetében is alkalmasint nagy megújulás fog bekövetkezni, a minthogy egész érzelmi világunk megváltozik, megtisztul a világesemények mindent átalakító nagy tüzeiben.

Véghely Dezső emlékezete.

AZ ALMÁDI KÖR — mely már annyi szép kérdést valósított meg, így szobrokat állított Petöfi Sándornak és Kossuth Lajosnak — ez év nyarára is nagyobb ünnepet készített elő. Augusztus 9-ére tervezte néhai Véghely Dezső Veszprém vármegye nagynevű alispánja emlékének megünneplését kapcsolatosan a Véghely-pad leleplezésével. A kitünően sikerült művészi alkotás Csikász Imre utolsó munkája. A közbejött országos események azonban meghústották a nagyobb szabású ünnepély megtartását.

Az ünnepély Véghely Dezsőnek, mint a magyar történeti kútfők úttörő munkásának és az almádi-i fürdő megalapítójának az érdemeit volt hivatva méltányolni. Az Almádi Kör meghívta az ünnepélyre a magyar történelmi társulat vezetőit.

Óvári Ferencz dr. orsz. képviselőhöz, mint az Almádi Kör elnökéhez, ebből az alkalomból a következő két érdekes levél érkezett:

«Végtelenül sajnálom, hogy a Véghely Dezső barátom érdemes történetíró emlékének leleplezésére nem mehetek el. Azt hiszem, hogy a jelen időben nincs hosszas mentségre szükségem, de nemcsak mint a Történelmi Társulat elnöke, hanem mint igazán Véghely Dezsőnek barátja és tisztelője lélekben Önöknél vagyok. A legszivesebb üdvözléssel szolgál Méltóságodnak Bécs, 1914. július 31. Thälöczy s. k. osztályfőnök».

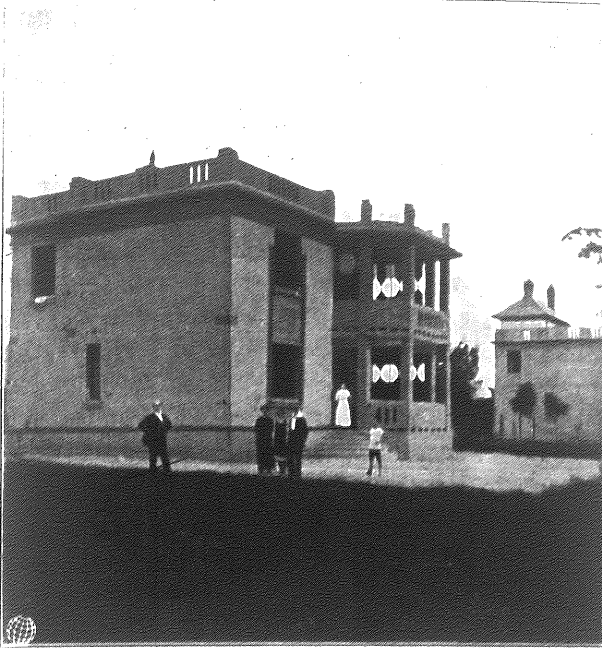
«A balatonalmádi «Almádi Kör» a néhai Véghely Dezső Veszprém vármegye volt alispánjának, a magyar történeti kútfők úttörő munkásának és az almádi fürdő megalapítójának állított emlékmű felavatása alkalmából országos ünnepélyt rendezvén, szives volt arra a Magyar Történelmi Társulatot, illetve annak elnökségét is meghívni. A Magyar Történelmi Társulat, melynek folyóiratában jelentek meg annak idején az ünnepeltnek a történettudományt gazdagító dolgozatai, a melynek vándorgyűlésein ugyanő oly lelkes buzgósággal működött közre, egész lélekkel együtt érez e nevezetes napon azokkal, a kiknek lelkében az emlékmű megalkotásának gondolata megfogant s a kinek buzgó működése következtében a szép mű testet öltött és örömmel küldi üdvözlését a távolból az emlékmű felavatására egybegyűlt nagyérdemű közönségnek. Személyesen jelentünk volna meg a szép ünnepélyen s tettük volna le az emlékmű talapzatára a Társulat koszorúját. Sajnos, a háborús idők okozta közlekedési nehézségek sem ezt, sőt még azt sem engedik meg, hogy a koszorút legalább elküldhessük s a szép napon táviratban is kifejezzük üdvözlésünket. Ez uton mondok tehát a Társulat nevében köszönetet az emlékmű megalkotásáért s a szives meghívásért s küldöm a Társulat üdvözlését és együttérzését az emlékmű felavatása alkalmából. Felkérem Nagyságodat, hogy a köszönetünket és üdvözlésünket az ünnepélyen tolmácsolni kegyeskedjék. Hazafias üdvözléssel Budapest, 1914. augusztus 6. az elnökség nevében: dr. Csánki Dezső s. k. orsz. főlevéltárnok, a Magyar Történelmi Társulat ügyv. alelnöke».

Márki Sándor dr., a kolozsvári tudományegyetem rektora és a Magyar Történelmi Társulat alelnöke, a következő megemlékezéssel áldozott Véghely Dezső emlékének:

«Épen az idén mult ötven esztendeje, hogy a dunántúli történetkedvelők társulata megalakult. Tulajdonképen nem is volt az társulat, mert alapszabályok nélkül működött. Tagjait, kik közül Ráth Károly, Nagy Imre, Paur Iván, Thaly Kálmán, Ebenchöb Ferencz és Véghely Dezső voltak a legszorgalmasabbak, hazaszeretet, tudomány és barátság fűzte együvé.

A répczeszemerei összejövetelen (1864. máj. 19-én) elhatározták, hogy magukra vállalják egy-egy dunántúli vármegye történetének megírását; azonban egyelőre kevesebben voltak, mint a hány vármegyéje volt a Dunántúlnak. Ráth Károlynak Győr, Stachovits Remignek Mosony, Nagy Imrének Sopron, Paur Ivánnak Zala, Véghely Dezsőnek Veszprém jutott. Csakhamar tervet készítettek, hogy munkájukban egységes alapelveket kövessenek.

Ugyanekkor határozták el, hogy egy másik vállalatot is megindítanak, a mely a dunántúli, s más levéltárakban tett szorgalmas kutatásaik főbb eredményeit közölje. Így indult meg már 1865-ben a «Hazai Olvasmánytár», a «Codex Patrius», mely 1891-ben a nyolczadik kötettel végződött s összesen 2600 oklevélnél többet adott át a nyilvánosságnak. Véghely az utolsó kötetet kivéve szerkesztője volt.

Csopak: Benáček Béla nyaralója. — Tanczer Lószef felv.

a nagyon bőséges gyűjteménynek, a mely őt az ország legjelesebb paleografusainak sorába emelte.

alispánja lett. A Történelmi Társulat vándorgyűlésein, melyek annyi féltve őrzött levéltár zárjait pattantották fel, elsősorban ennek a vármegyének történetéhez gyűjtött adatokat. A szabadság általános, jogos, törvényes védelmét — II. Rákóczi Ferenc példájára — ő is a vármegyékben kereste s nyíltan hirdette, hogy a nemzet történetét csak a vármegyék történetének részletes és igen gondos megismerése alapján lehet megírni. De a vármegyék története is teljesen érthetetlen egyes nemes családok multjának alapos ismerete nélkül. A hazánk általános történetére vonatkozó adatok kutatása mellett tehát egyik legfontosabb feladatának azt tartotta, hogy a családok életét minden részletében és minden sajátosságával feltárja. Szerinte hazánk multja egyes főbb családok nevezetes férfiainak életével annyira egybeforrt, hogy ezen férfiak munkásságának tüzetes megvizsgálása nélkül történetünket megírni alig lehet. A nevezetes családok multját s azt a befolyást, melyet egyes jelesebb tagjaik a közügyekre gyakoroltak, nagyrésztben a családi levéltárakból akarta kideríteni.

A zsélyi levéltár átvizsgálása közben (1869.) tár-

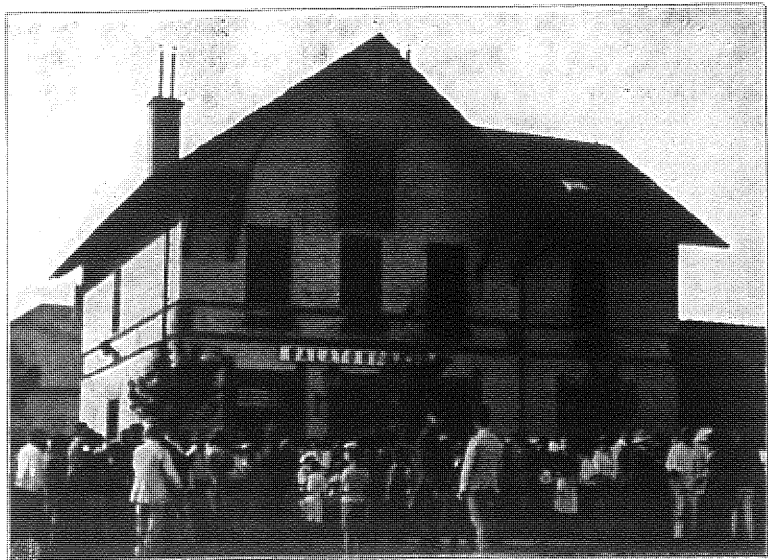

Balatonfüred: Partrészlet. — Kelndorfer Oszkár felvétele.

A Történelmi Társulat, melynek alapítására a dunántúli történetkedvelők adtak ösztönzést, megalkulásakor (1867) azonnal be is választotta őt a választmányba, melynek mindhalálig tagja maradt. Ez volt a legnagyobb tudományos kitüntetés, mely őt életében érte; olyan elismerés, mely nemcsak az élő, munkabíró tudós-nak szólt, hanem annak emlékezetét is kíséri, megőrzi, tiszteletben tartja. A Történelmi Társulat valóban nem feledkezhetik meg arról a munkatársáról, ki szűk térre, egy vármegye területére szorítkozva is, új meg új forrásokat fakasztott a nemzeti történelem s a nemzeti érzés számára.

Családi hagyományok, közéleti feladatok Véghely-t elsősorban Veszprém vármegyéhez fűzték. Édesapja annak alispánja volt; ő maga is annak

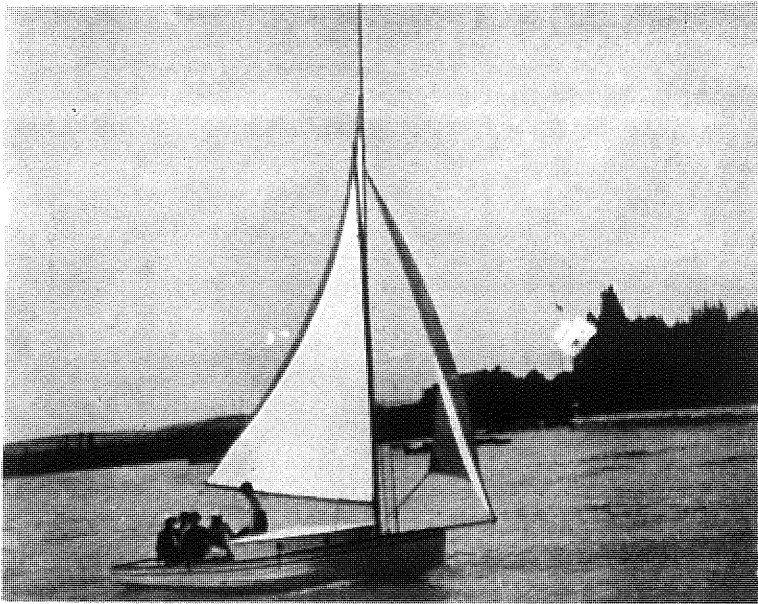
saival, Nagy Ivánnal és Nagy Imrével együtt jutott arra a gondolatra, hogy a nevezetesebb magyar

Balatonfüred: Várják a sebesülteket hozó katonavonatot. — Krämer Elza felv.

családok külön-külön adják ki közérdekű okleveleiket. Mindhárman oly szorgalmasan dolgoztak, hogy a «Zichy-oklevéltár» I. kötete már 1871-ben megjelenhetett s az első négy kötet, melynek szerkesztésében Véghely még résztvett, kétezernél több oklevelet tett közzé. Ez az oklevéltár, melynek azóta már tizedik kötete is megjelent, családi adatokon kívül a jogviszonyok és a törvénykezés rendszerének hajdani állapotára és a középkori birtokviszonyokra nézve igen sok ismeretlen adattal járult s az elfelejtett régi, jó magyar helyneveknek egész sorát támasztotta új életre.

A három jeles paleografus vállalata az adatgyűjtés terén korszakot alkot mert, a hogy ők maguk megjósolták, hazafias tettök nem maradt elszigetelve. Példájok és a családok áldozatkészsége azóta sok más családi oklevéltár kiadására adott ösztönzést.

Balatonfüred: A Habicány-vitorlás — Keldorfer Oszkár felv.

Nem maradt elszigetelve a dunántúli történetkedvelőknek az a másik vállalkozása sem, hogy a jelentkezett tudósok megírták a maguk vármegyéjének történetét. Az ő lelkes s bátor példájuknak köszönhetjük, hogy a vármegyei monographiákkal ma már egész kis vármegyét lehetne megtölteni s nemzeti történetünknek igen sok fogyatkozását lehetett eltüntetni. De maguk a kezdők a nyilvánosság elé csak (hirdetésekkel) töredékekkel: inkább oklevéltárak, mint földolgozások közlésével léphettek. Így Véghely néhány cikket és tanulmányon kívül csak egy füzetet («Emléklapok Veszprém város közigazgatási életéből» címmel) adott ki szeretett vármegyéje történetéből. Megírta, hogy báró Hornig Károly megbízásából megjelent (1896.) a veszprémi püspökség oklevéltárának díszes és becses első kötete. Még szemtanúja volt a nemzeti és történelmi-érzés erős föllángolásának a honalapítás ezredik évfordulóján. De egy esztendő múlva (1897.) a nélkül hunyt el, hogy életének legértékesebb tudományos alkotását, Veszprém vármegye történetét és oklevéltárát, ki nyomathatta volna.

Száraz adatok ezek, tudom. Úgy dübörögnek, mint a göröngyök, a melyet a sirba leeresztett koporsóra inkább megszokásból, mint kegyeletből dobunk. De itt nem nyitott sírnál állunk, hanem egy emlékmű tövében, a mely körül a világnak egyik leggyönyörűbb tájéka mosolyog. A kik körülveszik, mindannyian Véghely-t már nem ismerték, vagy — mint a mult század utolsó éveinek halottjára — közel két évtized kódén keresztül reá már csak homályosan emlékeznek. A vármegye öregjei pedig inkább az alispánra gondolnak, ki az országnak ezt a részét kormányozta. De vagyunk itt egynéhányan, elsősorban a Magyar Történelmi Társulat tagjai, a kik a tudós számára hoztuk el koszorúnkat. Hiszen Véghely csaknem teljesen a mi társulatunknak szentelte tudományos munkálkodását. Ott jelentek meg oklevéltárai, a mik neki a paleografiában, a diplomatikában elismert tisztelt nevet szereztek. Zajtalanul, buzgón vett részt abban a társas munkában, melyben az egyesek érdemei néha elmosódnak, de az összességé nyer súlyban, jelentőségben, hatásban.

Véghely Dezső a tudós nyugalmaival és lemondásával merülhetett el a Történelmi Társulatban, hol mégis sok mindent megvalósíthatott abból, a miről a pápai deák álmodozott, mikor Thaly Kálmánnal, Cserey Balázsszal, Eötvös Károlylyal kuruczlabancz háborút vívott egy vén fűzfa körül, melyet a gyermekek képzelőereje Csobáncz várának tett meg. Azoktól a sejtelmes időktől kezdve mindhaláláig fülében csengtek Kisfaludy Sándor szavai:

«Néz a magyar, ki Balaton szivemelő tájáról Sümeg felől Somlónak jön s a mult idő koráról Emlékezik, — jobbra-balra őseink üres fészkeit Látván s mintegy körülöttük sejtven azok lelkeit.»

Ezt a multat látta maga előtt, az ősök lélkével társalkodott akkor is, mikor három évtizeden át a megye ügyeit intézte. Tudta, hogy a vármegye addig él, míg az ősök hatni tudnak utódaikra. Szürke közigazgatási területté alakul át abban a pillanatban, a melyikben a mult idők nevelő hatását megtagadja s idegenül tekint munkásságának egykori vezetőire, a megyei családokra.

Ma azonban Veszprém vármegyének ezen a véghelyén, a Balaton-Almádi kies partjain, egy családnak érzi magát az egész közönség, mely a tudós alispánnak, Véghely Dezsőnek művészi emlékműve körül sorakozik.

Veszprém vármegye földje, Árpád magyarságának ez a szent földje, koszorúként övezi a Balaton északkeleti víztükrét, melynek ez a szép emlékmű diszére válik. A természet s a történelem koszorúja örök, míg elhervadnak azok, a miket mi, hatóságok, testületek, egyesek a nyárnak könnyen lankadó virágaiból, a kegyeletnek eme föllobbanásának pillanatában fontunk Véghely Dezső számára. Ezek a virágok azonban olyan földön teremtek, a melyet

apáink vére bőven öntözött; s Vég-helynél jobban senki sem tudta, milyen bőven, milyen gyakran öntözte. A kandalló fölszított melegénél, vagy a hullámzó Balaton tetején az új nemzedéknek ő nem aggregéket, hanem történelmi igazságokat beszélt. Megmutatta, hogy:

«Ott esett s halt a sakk nemes:
A kard vitéz markában;
De megmaradt a szabadság
A jól védett hazában.»

A multnak ez a vigasztaló tanulsága egyúttal a legfőbb igazság, melyet elsősorban a veszprémieknek és a dunántúliaknak kell megérteniök; de szívünkbe kell vésnünk nekünk is, többi magyaroknak, mindnyájunknak, bár Véghely szavai elröppentek, s történelmi fejtegetései nagyrészt kéziratban maradtak.

Az ő szívét ezer év emlékei dobogtatták, agyát ezer év tanulságai foglalkoztatták. Azok az oklevelek, a miket százával adott ki, a történelmi igazságnak s a nemzeti önérzetnek olyan magvai, a melyek Árpád törzsének Veszprém vármegyének földjén értek meg, s megint elvetve, ott is teremnek legdúsabban. Legyen áldott a magvető munkája, legyen áldva a tudósnak és hazafinak, Véghely Dezsőnek emlékezte! »

Látogatásom Jókai Mórnál Balatonfüreden.

Írta: *Roboz István.*

(Még most sincs szobra! Nem bronz, hanem aranszobrot neki, a ki «Erdély aranykorát» írta. Csak egy Jókai volt s adnak-e a századok még egyet?!)

A nizzai szerencsétlen est előtt pár évvel meglátogattam a nagy regényíró Balatonfüredi villájában, hol nyáron rendszerint tartózkodni szokott. Régi ismeretség kötött hozzá, s mindig szívesen látott engem sakk, vagy beszélgetésre délutáni órákban. Maga volt az egyszerűség; áldott jóság s a csendes szó úgy folyt ajkáról mint a szímméz... Áldott volt tőle... Áldott volt minden lépése... Sok tárczát írtam neki a «Nemzet»-be s mindig szívesen fogadta. S egy időben jártuk a kollégiumot Tarcy és Bocsor profeszorok alatt vele és Petőfivel, a mint megírtam a «Pesti Hírlap» és «Budapesti Hírlap»-ban Endrődi Sándor fölhívására.

Esemény volt Balatonfüreden, midőn megérkezett.

És ennek a világjáró üstökösnek még maig sincs szobra, a ki Magyarországon az irodalom terén Isten után legtöbbet teremtett!... Másod, har-

Balatonfüred: Az érkező vonatot a közönség fogadja. — Krämer Elza felv.

madrangú írók emléken dolgoznak a szobrászok a kerepesi temetőben, de neki maig sincs! Jókai Mór sírját nem diszít méltó szobor, kinek neve megfuttotta a földkerekséget. Addig ért az ő neve, a meddig napsugár ér, mindenütt melegítve, fényt szórva és termékenyítve...

És négy világrésznek kellett volna fogni temetésekor szemfedelének négy sarkát! Nem közönséges, hanem arany koporsóba helyezni, mint Attiláról írják!...

És nem bronz, hanem aranszobor neki, mely oly messze és magasra ragyogjon, mint a meddig neve ért!...

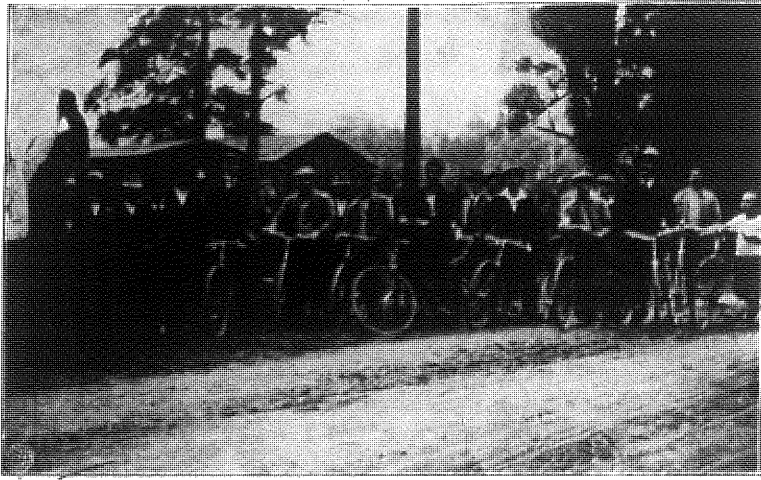
Ez volt nekünk Jókai Mór!... Az egyetlen irodalmunkban századok óta és meglehet jövő századokon át!...

Jókai Mór családjával svábhegyi nyaralójából magával hozta a jó időt is, mert, a merre ő járt, vele ment a napsugár.

Érkezte előtt már napokkal várták a kikötőben; mindig vigyázták a «Kisfaludy» gőzöst, ki van-e tűzve árbócán a nemzeti zászló; mert ez azt jelenti; nagy ember van a hajón.

Balatonfüred: Beszélgetés a katonákkal. — Krämer Elza felv.

Hévíz: Keszthelyi kerékpárosok kirándulása. (A baloldalon látható a fürdőre gyógyítás céljából hozott állatkerti elefánt.) — Mattiz Pál felv.

Nem volt kitűzve.

Jön? nem jön! kérdezték, mert hát szeretik bizony ők is, de nagyon.

Midőn egyik nap szépen, észrevétlenül besurran villájába kocsin, mert hát nem hajón, hanem vasúton jött Veszprémig. Így történt meg aztán az a csoda, hogy a fővárosi lapokból tudtuk meg, mikép a nagy regényíró már Füreden van.

Mert az bizony megesett, hogy itt napokig nem látták, a sétaterre nem jött, legföljebb pár percze az igazgatósági irodába, kivéve a fürdés idejét, melyet délelőtt 10 óra körül végzett, és soha sem mulasztott el, ha jó idő volt; mindig családja vagy virágai közt tartózkodott, melyeket végtelenül szeretett, ápolt, öntözött s messze földről összehordott, hogy a munka után lelkét a természet csodáival foglalja el.

Meglátogattam a délutáni órákban, épen rózsafajt öntöztette, melyek másodvirágzásban voltak s a színpompa és illatárban úgy uszott a szép stílus villa, mint a tündérmesékben a kis királyfi aranypalotája.

Többféle déli növény, melyek csak itt birhatják ki a telet; díszbokrok csudás leveleik, virágaikkal. Az ablakokat a déli nap hevétől elfedő ritka folyondár, az Aristolochia Siphó, akkora leveleivel, mint egy kis napernyő. Hozzá átellenben mindjárt a Pavlonia imperialis; úgy lógtak óriási levelei, mint egy kiterített zöld zsebkendő. Az Eleagnes argentea a lügoskarókra nagy uri neveléssel szoktatott s fegyelmezett futónövények. A mesterileg készített gypszönyeg szépen nyíló virágaival; távolról úgy nézett ki, mint valami művészi himzés a ráján, melyet a menyasszony készít vőlegényének meglepetésül.

A villa mögött törpe gyümölcsfák, meg van nekik parancsolva: hogy nőjjenek, meddig fussanak! Az ültette, az öntözte, a ki az «Egy magyar nábob» és «Erdély aranykorá»-t írta. Lekötik lelkedet; ábrándokba ringatnak s alig bírod elhagyni a virágos paradicsomot.

A villa maga nagy eleganciával készült, de nem fantasztikus ízléssel, mint sok nyárilak, melyek majd elrepülnek, mint a gyík-sárkány. Masszív, fenséges, mintha ércből volna öntve; s ha a szellős, magas termeit, majd a mennyezetet érintő ablakokat és üvegajtókat nézed, azt hiszed, templomban vagy.

Néhány lépcsőn fölhaladva, az előcsarnokot találtam, melyből nyílik az elfogadóterem, egyszerűen s mégis ízléssel berendezve; ebből pedig északra a többi szobák, balra Jókai írószobája, egy kerevet, néhány ruganyos szék; a gyöngyszemeket termő íróasztal a rendszer alizarin tintával; negyedrétre hajtott ívekkel, melyeknek jobb széle két

ujjni szélesen be volt gyűrve; az asztalon még pár könyv, iratesomagok, jegyzetek költői rendetlenségben; a falon egy nagy hervadt koszorú, melynek minden levele dicsőséget sugárzik; Jókai Róza kisasszony által festett több tanulmányfő; a fal mellett a padlón aranyos keretben Écsy László igazgatónak kitűnően talált arc képe, melyet néhány rövid nap alatt ugyancsak Róza kisasszony végzett be mesterileg; nemsokára elvitték a Szeretetházba, állandó helyére. Egy kis emelvényen többféle gyomorerősítő esszencia.

Ez az a szoba, melybe Jókai rendszeren pihenni indult el a fővárosból, hogy többet dolgozzék, mint odahaza. Most is megfogadta, hogy nem dolgozik; lepecsételte az alizarin tintás üveget, de alig ért ide, azonnal föltörte szelleme a pecsétet s már ott nyugodott asztalán a «Három márvány fejnek» két utolsó íve bevégezve.

Ez az a szoba, melyből évek hosszú során át betűkben, szellemben annyi sugár repült ki Magyarországhérczei és térségeire, sőt a tengereken át messze földre. Az alkotásban nagy lélek, a termékeny agyvelő mennyi meglepetést szerzett innét az olvasóközönségnek azon bájos nyelven, minőn csak Jókai tudott írni; maga teremtette, de még elérni soha senki nem bírta. A regények, beszélek, történeti emlékek kincstermő

Balatonlelle: Tőzegvágók. — Ifj. Kaiser, Alfréd felvétele.

helye ; s egykor innét eregette útnak az «Üstökös»-be a humor rózsaszín felhőit, alaprajzait, melyekben annyit kaczagtunk, mulattunk ; mert hát Jókai nemcsak írt, de kitünően rajzolt is.

Megelégedéssel hangsúlyozta beszéd közben, hogy az «Osztrák-magyar monarchia írásban és képen» című nagy vállalat minő rendkívül pártfogásban részesül s Rezső trónörökös ő fensége örömét találja benne ; csak Magyarországon 16 ezer példány, német nyelven pedig 36 ezerben küldetik szét s még mindig terjedőben van. Oly siker, minőt magyar vállalat — napi lapokat kivéve — még soha sem ért el.

Rég időtől fogva járt B.-Füredre Jókai, nem szórakozni, mert hiszen sem az étteremben, sem a közönség közt látni nem lehetett csak kivételes esetekben ; hanem azért, hogy az itteni levegőt élvezze, melynek életét köszönheti. Mert a nagy regényíró szenvedő beteg volt mellbajban s tökéletesen kigyógyult ; s most sem győzte eléggé dicsérni az itteni esti levegőt, mely a nagy hőség után nem változik rögtön hűvösre, mint más számtalan helyen, hanem megmarad gyógyító balzsámával a 17—18 fokon, mert itt van a Balaton, mely a rengeteg meleget nappal elnyeli, éjjel visszaadja. Egészséges is volt a nagy munka mellett, olyan mint az élet. Menése ruganyos, szelleme szikrázó s a humor soha sem hagyta el. Lassan beszélt és keveset s minden szó folyó méz ajkáról, melyből a jóság, szelidség sugárzik ki.

Jókainak nem volt epéje, de szíve annál nagyobb, melylyel egy egész nemzetet ölelt át. Sok viszontagságon, csapáson ment át, de soha meg nem törhettek ; tollának hatalmával, szívének szeretetével legyőzött minden bajt. Nagy hatalom volt az ő kezében, de csak boldogított és áldott vele.

Délelőtt dolgozott — habár most kevesebbet — mint máskor. Kiment fái, virágai közé ; tíz óra körül fürdött. Ebéd után sakkot játszott, ha épen vendége volt, vagy családja körében töltötte óráit, mely legnagyobb boldogsága volt. Este felé ismét kertészkedett, gyönyörködött ültetvényeiben, vagy leült a virágillatos léghen a kanapéjára s elméláz az isteni tájon ; meglehet, egy nagy regény szálait szöttefonta, melyekbe már annyi szív és elme beleakadt.

Vele lenni valódi élvezet volt, rendkívüli emlékező tehetsége az egész multat átölelte. A megelőző évben Abonyival voltam nála, s nem győztük bámulni ; agyveleje valóságos könyvtár volt.

Jókainé is jó egészségben ; a ház angyala pedig Róza kisasszony, kinek művészetén meglátszik Műn-

chen ; gyönyörűen festett, a természet, a fényes tehetség sugárzott ki minden művéből. Könnyen dolgozott s ecsetjét biztosan kezelte, már két nevezetesség volt a villában ; meglehet ő lesz a harmadik.

Egyik estve a «Czigánybárót» adták az arénában ; a közönség a színház legkisebb zugát is elfoglalta ; a páholyokban elegáns hölgykoszorú, s midőn a megmegújuló taps és éljenzés fölhangozott, a fölvonás után zajosan, perczekig éljenezte a közönség a hírneves író s csak akkor szünetelt meg ovációjával, midőn a páholy sötétjéből kibukkant a lámpák elé s meghajolva köszöntö meg a figyelmet, szeretetet. Mert valóban Jókait nagyon szerették a provinciákon ; a merre ő ment, mindenütt lelkesen ünnepeleltek s nem csuda, mert több mint fél század van kötve

névéhez a magyar irodalomban, ha komáromi első zsenigét is említjük, s mindig csak magasabbra szállt, sebesen rohanva és fényesen a hírnév utján, mint az üstökös.

A Balatonvidék talajviszonyainak vázlatja.*

Irták: *Ballenegger Róbert* és *dr. László Gábor*.

A BALATON különleges földrajzi helyzetével összefügg a vidék talajviszonyainak igen változatos képe. A talajok, különösen az északnyugati oldalon, úgyszólván lépésről-lépésre változnak. Genetikai nézőpontból csoportosítva a talajokat, azoknak következő nemeit különböztethetjük meg :

A) Barna mezőségi talajok borítják a Nagy-Alföldnek a Balaton felnyuló öbleit és keskeny szegélyben kísérik a Balaton veszprémi, illetve somogyi partjait. Ott, a hol ez a talajnem jellegzetes kifejlődésben található, pl. Balatonszemesnél, Kenesénél, Veszprémnél stb., a következő szelvényt látjuk : a feltalaj (0—20 cm.) világosbarna, morzsás szövetű, kevés szén-savas meszet tartalmaz, úgy hogy sósavval nem, vagy csak kevéssé pezseg. Humusz-tartalma aránylag magas (3—5%). Alatta sötétebb színű, agyagosabb szint következik (20—100 cm.), amelyet löszből, löszhomokból, illetve harmadkoru és triaszrétegekből álló altalaj vált fel. A barna mezőségi talajok füves tenyészet nyomán alakultak ki, a feltalajt nagy humusztartalma és oldható sókban való gazdagsága jellemzi.

B) Barna erdei talajok a somogyi dombvidék

* «A Balaton környékének geológiai képződményei» című nagy műből.

Karcsony Kálmán keszthelyi főszolgabíró.

Balatonlelle: Hüttli nyaraló.

jellemző talajai. Igen jól tanulmányozhatók Karád vidékén a régi bükkerdőkben. Így Karádtól északra, a kelesdi völgyben a következő szelvényt látjuk: A feltalaj (0—30 cm.) szürke agyagos talajféleség, mely szárazon szögletes, szemcsés szerkezetű. Felső része (0—15 cm.) barnásszürke, alatta 30—40 cm. vastag vörös agyagréteg következik, melyet itt szürkésárga színű lösz vált fel. A barna erdei talajok eredetüket az erdő és a meszes altalaj együttes hatásának köszönik. A korhadó erdei lombtakaróból származó humusz-savakat, továbbá szénsavat tartalmazó vizek a mállás terményei közül a vasvegyületeket oldatban tartják. Ez a vasas víz leszivárgás közben találkozik a felfelé mozgó talajnedvességgel, mely a mészben bővelkedő alapkőzetből szénsavas meszet oldott ki. A szénsavas mész a humuszos oldatban levő vasat kicsapja. Ennek a folyamatnak köszöni képződését a barna erdei talajokat jellemző vörös agyagszint. A hol a vékony feltalajt a víz vagy a szél elhordta, ott a vörös agyag a felszínen van. Az ilyenképen keletkező vörhenyes talajnak legnagyobb elterjedése a Balaton északnyugati környékén van, ahol a túlnyomóan meszes alapkőzeteket egyaránt borítja. Még a hegység belsejében is ilyen vörhenyes barna talajuk van a szántóföldeknek és pl. Nagyvázsontól délre, erdőkoszorúzza fensíkon a legjellegzetesebb lösznek is élénk vörösbarna színű feltalaja van. Már a veszprémi fensíkon olyan régi keletű irtásokat találunk, hogy ott az egykori erdőtalaj felszíne a humusz felgyűlése következtében megbarnult, valóságos átmenetet mutatva a mezőségi talajokhoz.

C) A fakó erdei talajoknak a milyen nagy elterjedésük van a Bakony északnyugati lejtőin, olyan ritkák a Balaton környékén. Jellegetes és egyszerűs mind feltűnő lelőhelye a legkilugzottabb fakó erdei talajnak az Őrsi-hegy teteje. Itt alig 5—10 cm. vastag hamuszürke talaj borítja a durva permkorú kvarckonglomerát alapkőzetet és ez a talajféleség oly nagy hiányával van a növényi táplálóanyagoknak, hogy rajta csak a legigénytelenebb növényzet, pl. a hangafű (*Calluna*) képes megélni. Ez a hely egyszerűs mind a nevezett magashegyvidéki növénynek legkeletibb szigete az Alföld felé.

D) A réti anyagok és tőzegtalajok közül Balatonunk környékén az előbb említetteknek aránylag csekélyebb elterjedése van, míg a tőzegtalajok az ismeretes lápokot borítják. Közös jellemvonásuk, hogy tespedő vizekből rakódtak le, nitrogénben nagyon gazdagok, azonban a foszforsavnak és káliumnak hiányában vannak. Úgy a réti agyagnak, mint a tőzegtalajnak altalaja erősen kilugozott, de míg a réti agyag közvetlenül ezen altalajon nyugszik, addig a tőzegtalaj és altalaja közé változó vastagságú, helyenkint több méteres tőzegréteg ékelődik.

E) Váztalajok. A hol a talajkialakulás menete lassúbb az elhordás meneténél, ott az alapkőzet a felületre ér és legföljebb olyan laza talajvázzal van borítva, a mely szerves eredésű növényi táplálóanyagoknak híján van. Legszenbetünőbb ez a jelenség a Balaton északkeleti partvidékén, hol pl. Fűzfőtől Akarattya pusztáig túlnyomóan ilyen váztalajok borítják a harmadkorú rétegeket.

Balatonlelle templomtere.

A somogyi Balaton.

Somogy vármegye monographiája részére írta: Szaplonczay Manó dr., kir. tan., Somogy vármegye tisztii főorvosa.

(Folytatás.)

A TÖRTÉNELEM tanítása szerint, már a rómaiak is végeztek munkálatokat a Sión, a Balaton vízszíneinek leszállítására s régebbi királyaink is foglalkoztak ezzel. A mult századokban e területek legnagyobbbrészt már nem voltak állandóan víz alatt, de olykor víz alá kerültek s a vízszin oly ritkán és kevéssé süllyedt terepszinük alá, hogy gazdaságilag alig voltak némileg is kihasználhatók és állandó postványt képezvén, nemcsak állandó közlekedési akadályt, de főleg kiszámíthatatlan közegészségi veszedelmet képeztek. Minket közvetlenül azok a munkák érdekelnek, a melyek a mult és jelen században eszközöltettek, illetve eszközöltetnek, leginkább az államhatalom kezdeményezésére s vezetésével ugyan, de társadalmunk erejével önkormányzati alapon.

A királyi biztosság működésének eredményeképp 1842 augusztus 3-án Kaposvárott megalakult a «Balatonmelléki Somogymegyei Társulat» a Bala-

tonnak a kiliti-i Sió-malom esésével való lejobb szállítására azzal a célzattal, hogy ezzel a balatonmenti bozótok kiszáríttatnak. E társulat állandóan fennáll, de címét és alapszabályait a változott viszonyoknak megfelelően több ízben változtatta. Jelenleg «Balaton anyavíz-szabályozási társulat». E közös társulat egyes öblözeteiből azután egyesek külön-külön társulatokká alakultak, így: a «Balaton keleti bozót lecsapoló társulat» alakult 1864-ben. A «Balaton nyugati bozót lecsapoló társulat» alakult szintén 1864-ben s ma «Nagyberek lecsapoló Társulat» nevet visel. Felemlítendő a helyzet megítélésére, hogy az idők folyamán a Balaton lefolyását képező folyókon is alakultak azok rendezése céljából vízi társulatok ú. m.: A «Nádor-csatorna társulat» 1810-ben, a «Kaposvizet leveztető társulat» 1820-ban és a «Sióberki társulat» 1847-ben. Mindezeknél a vezető gondolat az volt, hogy a Balatonnak vízszinét le kell szállítani s a bozótokat a Balatonba lecsapolni. 1862-ben a balatonfüredi egyezségeen megállapodtak a kir. biztosság útján abban, hogy a Balatonnak 1862 de-

Balatonlelle: Szalay-ház.

czember havában megállapított s állítólag addig ismert legkisebb vízállása (+0.95) 0.95 méterrel (+0.00-ra) szállíttassék le. Az 1863 körüli száraz esztendő hatása alatt a Balaton vízszine, addig soha nem ismert mélységre —0.38-ra (0. pont alatti 0.38) süllyedt le. Ekkor kiderült, hogy a Balaton vízszinét ily fokra a közérdek károsodása nélkül le-süllyeszteni nem lehet. Nemcsak a hajózás károsodott, hanem a somogyi parton egész homok-sivatagok kerültek szárazra, így ebből lehetetlen helyzet keletkezett. Később a nedvesebb években a magas vízállásból folyólag eszközölt túlnagy vízeresztések, a Sió alsó folyásán okoztak panaszokat és károkat. Ezekhez járult, hogy az időközben felkapott balatoni fürdőzés is a magasabb vízállásokat igényelte. Két érdekkör támadt tehát. A bozótulajdonosok a lesüllyesztés mellett, a községek lakói halászok, hajósok és a fürdő-közönség a magasabb vízszin mellett küzdött. Az ellentétek kiegyenlítésére 1886-ban az akkori közmunka- és közlekedésügyi miniszter kiadta a Sió-zsilip kezelési szabályzatot

s ebben ki lett mondva az is, hogy a Balaton vízszine 0.00 méternél alacsonyabba ne süllyedjen és 0.95 m. magasabba ne emelkedjék. Évek mulva aztán kiderült, hogy ez a szabályzat sem elégíti ki az igényeket és hogy a megállapított vízszin mellett a bozótokat lecsapolni nem lehet, végül, hogy a megállapított maximális vízszin sem a fürdőknek, sem a hajózásnak nem elegendő. Ilyen körülmények között az I-ső kerületi m. kir. kulturmérnöki hivatal azt ajánlotta, hogy a bozótok úgy csapoltassanak le, hogy az összes külvizek oly magas töltések között vezetessenek a Balatonig, hogy azok bármily magas balatoni vízállásnál szabad kifolyással bírjanak. A bozót pedig a Balatontól eltöltessék, azután kellő mélységű belvízlecsapolóárok hálózattal elláttassék s abból a belvizeket szivattyúkkal emeljék ki a Balatonba. Ilyen gyökeres munkákra a gazdaközönséget egyhamar megnyerni nem lehetett és ez a magyarázata annak, hogy a társulat csak 1904—1905-ben határozta el magát a munkálatok foganatosítására. A munkák 1908 év őszén indultak meg a pécsi kir. kulturmérnöki hivatal műszaki vezetése mellett. Gróf Jankovich Tivadar járt elől a jó példával, majd a Lelleszemesi bozót-társulat stb. következett.

Miután a tulajdonosok mind vagyonos nagybirtokosok, az államsegély ezen munkálatoknál, melyeknek jövedelmező volta minden kétségen kívül áll, alig jöhetett szóba. Az állam azonban támogatást nyújtott a legkülönbözőbb alakban, így az összes munkák megtervezése és vezetése céljából az illető kulturmérnököket díjtalanul bocsátotta és bocsátja rendelkezésre, a Sió-zsilip kezelését (az ör díjainak kivételével) az állam költségén végezteti, e végből az összes épületeket állami költségén létesítette és tartja fenn. A Siónak 1897—1901. évi szabályozása alkalmával 80.000 korona államsegélyt adott stb. A földművelésügyi miniszter a Balaton anyavíz szabályozási társulathoz 1895-ben kijelentette, hogy kész az összes somogyi bozótok szivattyú-telepeinek költségeiből 60%-ot az állam terhére elvállalni, ha a társulat, illetve tagjai a jövőre nézve lemondanak a Balaton vízszinének megalapításánál beleszólási jogokról. A társulat ezt a feltételt el nem fogadta, így az ajánlat is tárgytalanná vált. Jelentékeny államsegély az, hogy az állam a Sió medrét Kilititől

Balatonlelle Kossuth Lejos-utczája.

Tihany-Siófokról.

a Kapos beömléséig 18 m. fenékszélességre, egy milliót meghaladó költséggel kikotortatja.

A munkába vett bozótok máris teljesen mentesültek a víztől, bár a munkák be sincsenek fejezve és így a leghasznosabb befektetésnek bizonyultak. Közgazdasági szempontból általában arra lehet számítani, hogy a lecsapolt területek egyharmadrésze kitűnő takarmányos- és répaföldeket, egyharmadrésze tőzeges talajának megfelelő kaszálót és egyharmadrésze igen jó legelőt fog adni, holott eddig az egész terület igen sokszor 10—12 éven át megközelíthető is alig volt. Mindezeket összevetve a bozótok lecsapolása és helyes kihasználása a megye állatállományát jelentékenyen emelni fogja. E mellett a bozótokban fekvő elsőrangú tőzeg rendszeresen kihasználható lesz. Hajózási szempontból a lecsapolásnak befolyása nem lesz, legfeljebb a hajósok nem lesznek kitéve azoknak a zaklatásoknak, melyeknek azelőtt a vízszin apasztásának szorgalmazása folytán voltak. A Siónak állami kikotrása hajózási szempontból igen jelentékeny dolog, mert az így kikotort meder egy szabályszerű hajócsatornát fog képezni le a Dunáig.

Végül pedig, ha a bozótok lecsapolásának előnyeit közegészségügyi szempontból tekintjük, azokat kimondhatatlan horderejűeknek kell nyilvánítani. Jól tudjuk, hogy a Balaton-kultusz fejlődésének bizonyos fokig akadálya volt a múltban különösen, de a jelenben is még az, hogy a mocsarak miatt sok a malária. A mi tényleg igaz is volt, habár az utolsó 30 év alatt a Balaton vidékén malária alig fordult elő, de hát féltek tőle. A bozótok lecsapolása és kiszáritása folytán megszűnt a vidék mocsaras kigőzölgése, elpusztultak a posványos vizek, a nádasok és zsombékok és a mi fő, elpusztultak a szunyogok. A lecsapolás folytán megszűnt tehát a levegőnek mocsárléggel való fertőzése, megszűnt a talaj fertőzése és így a kutak vizei ivásra kellemesebbek és egészségesebbek lettek. A szunyogok elpusztulása folytán pedig megszűnt az azok által előidézett kellemetlenség és megszűnt a malária fellépésének és terjedésének veszélye. Mindenesetre biztosra lehet venni, hogy a felsorolt káros behatások megszüntetésével a Balatonpart keresettségé, az ottan

való letelepedés és tartózkodás évről-évre még emelkedni fog és a Somogy-Balatonpart úgy is mint nyaraló és fürdőhely és úgy is mint gyógytényező el fogja foglalni azt a méltó helyet, melyre természetadta szépségei és kincsei által hivatva van.

(Vége.)

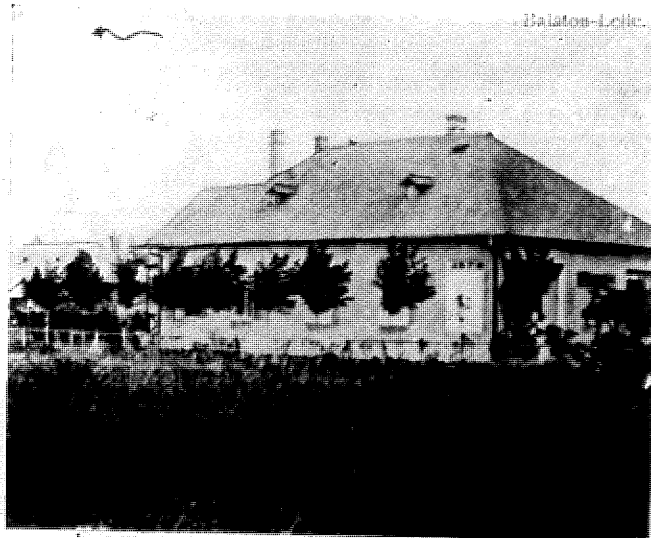
Mit írtak a Balatonról.

A Keszthelyi Hírlap 1914. évi augusztus 9-iki (XXXVII. évf. 32. sz.) számában *Balaton hangulatok* címen *Nógrády* László dr. választmányi tagunk tollából érdekes és szép tárczacikk jelent meg a balatonvidéki katonák bevonulása alkalmából.

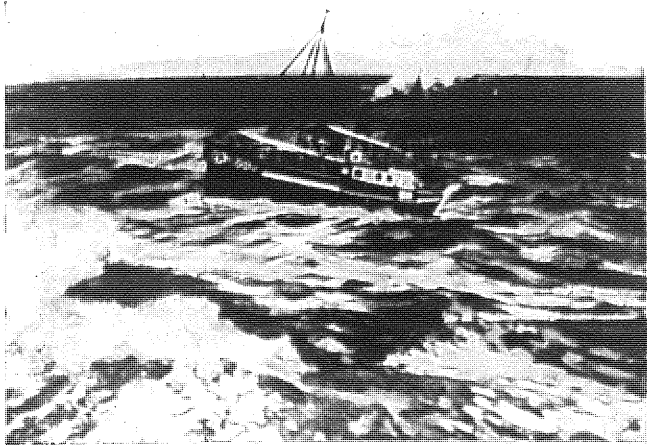
A Balneologiai Egyesület 1914-iki évkönyvében megjelent balatoni tárgyú közlemények között *Sümei* József dr. balatonfüredi fürdőorvos kongresszusi előadását olvashatjuk. Címe: «A Bélműködés renyhése és annak gyógyítása fürdőhelyeken». Ugyancsak itt találjuk *Schmidt* Ferencz dr. balatonfüredi főorvos előadását «Mily jelentősége van az ivókurának és hydrotherapiai eljárásoknak a czukorbetegség kezelésében?» Itt találunk még hivatkozást néhai *Lenkei Vilmosra*, kinek tudományos buvárkodásáról *Dalmady* Zoltán dr. egyetemi magántanár tesz említést előadásában. «A napfényerősség mérése.»

Az esztergomi főreáliskola 1913—14-ik évi értesítőjében vezetőhelyen van leírva az intézet balatoni tanulmányi kirándulása. A kirándulás általában véve jól sikerült. Szövetségünkről a következő megemlékezést találjuk: «Az ellátás és szállás tekintetében becses útmutatást nyertem a Balatoni Szövetség elnöksége révén, a mely azonkívül számos prospektust és kalauzt is bocsátott rendelkezésemre». A leírásban egy hiba is van; a vezető *Almádit* *Kenesével* tévesztette össze.

A Balaton első körülhajózása. A Balatoni Yacht Klub aug. első felében Balatonlelléről kiindulólag tura-versenyt szándékozott rendezni a Balaton körülhajózására. Ebből az esetből folyóan *Kisjáczi Szeless*

Balatonlelle: Rzehák-nyaraló.

Hullámzó Balaton tetején.

Ödön dr., a Budapesti Hirlap 1914. évi május 31-iki számában (58. oldal) két hasábos cikket írt arról, hogy Szalay Imre 1885-ben először hajózta körül a Balatont vitorlásan és így a balatoni vitorlázás megalapítójának tekintendő. Mihalkovics Tivadar alsóörsi birtokos, a ki közel 40 éve vitorláz már a Balatonon, ugyancsak a Budapesti Hirlapban 1914 június 14-én helyesbítő cikket írt (33. oldal), mely szerint a balatoni vitorlázás megalapítója Némethy Ernő volt Balogh Kálmánnal.

A maharadsza gyémántjai. A Budapesti Hirlap 1914. évi április-májusi vasárnapi számaiban ezen a címen sorozatos tárczacikket írt Sipulusz, a ki egy detektívtörténet keretében Hévizről és Tapolczáról emlékezik meg.

A Balaton körül.

Tagdíjak befizetése. Az alapszabályok értelmében az esedékes tagsági díjakat mindig az esztendő január havában kell befizetni. Ennek a rendelkezésnek azonban szövetségi tagjaink közül igen sokan nem tesznek eleget. És bizony vannak, a kik több évi tagsági díjjal hátralékban vannak. Tekintettel arra, hogy a mai nehéz viszonyok között jóformán teljesen a saját erőnkre vagyunk utalva, ezen a helyen is ismételten felkérjük szövetségi tagjainkat, hogy esedékes tagsági díjait mielőbb befizetni sziveskedjenek.

A közgyűlés. Az augusztus 5-iki közgyűlést a legutolsó pillanatban el kellett halasztanunk az általános mozgósításra való tekintettel. Pedig igen szép lefolyásúnak és nagy sikerűnek ígérkezett. Az elmaradt közgyűlés napirenden levő tárgyaival vagy egy rendkívüli közgyűlés, vagy a téli rendes közgyűlés keretében foglalkozunk.

40-éves találkozó. A veszprémi főgimnázium VI. o. tanulói 1874-ben elhatározták, hogy időnként találkozóra összejönnek. Most július 7-én volt Veszprémben a 40-éves találkozó. Az ünnepélyes összejövetelt balatoni kirándulás zárta be. Óvári Ferencz doktor a nap emlékére veszprémi Diákotthon céljaira szép

telket ajándékozott. Az egybegyűlteket 2400 koronás alapítványt tettek egy oly VI. osztályú szegényifjú jutalmazására, ki a magyar nyelv és irodalomban kiváló jártasságot tanúsít.

A Balaton átuszása. A Balatonfüreden nyaraló *Wlasics Tibor* dr. szövetségi tag Tihanytól-Balatonfüredig uszott. A kitünő uszó nem egészen három óra alatt tette meg a jelentős utat. Ezelőtt 16 esztendővel szintén megcsinálta már ezt, de a mostani kísérlet negyed órával megjavította az előbbi időtartamot. A múlt nyáron *Wlasics* a vörthi tavat is átuszta.

A csobánczi kuruczemlék. Legutóbbi kimutatásunk szerint a csobánczi kuruczemlék gyűjtésének eredménye 4371.38 korona volt. Ujabbi adakozások: Koleszár Laj. Bánffyhungad gyűjtése 2.—korona. (Erre adakoztak: Koleszár Lajos 60 fillér, dr. Wendelin Arthurné 50 fillér, Czuczka Emma, Fekete János, Kátai István 20—20 fillért. Gáspárik Ilona, Brén Etelka, N. N. 10—10 fillért.) 1913. évi kamat a postatakarékpénztárnál 13.42 korona. 1913. évi kamat a Veszprémi Takarékpénztárnál 147.43 korona. 1914. évi kamat a postatakarékpénztárnál 2.95 korona. 1914. évi kamat a Veszprémi Takarékpénztárnál 88.68 korona. Összesen: 254.48 korona. Összes eddigi gyűjtésünk 4625.86 korona.

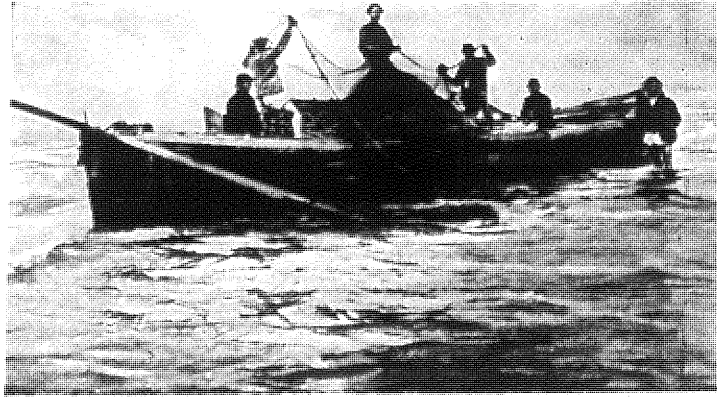
Vasbeton vasúti híd Kopenhága és Malmö között. A svéd betonegyesületnek legutóbbi ülésén Stokholmban *Kjellström* mérnök előadást tartott a *Florida és Key-West* között épülő szigetvasútról és ez alkalommal azt a tervét terjesztette elő, mely szerint Svédország és Dánia között a *Sund*-szoroson át hasonló betonhidat építenének, mint az említett amerikai szigetek között. A tervező szerint a szóbanforgó híd építése nem járna különös nehézségekkel, miután a talaj mindvégig megbízható krétaközet, a víz mélysége pedig sehol sem haladja túl a tíz métert. A Kopenhága és Malmö közötti út 17 kilométer hosszú volna, a mi elenyésző csekély az említett amerikai építkezés 180 kilométer hosszúságához képest. Ott a hidat rendkívül erős szerkezettel kellett építeni, hogy

LÓTUSZVIRÁG

Hévíz: Tündérrózsa.

az uralkodó erős szeleknek ellenálljon. A Sundszorosban előforduló hullámok aránylag csekély erejűek és itt, a tervező számítása szerint elegendő a híd pályáját hat méterre a tengerszín fölé építeni. A betonhidat Malmö-től délre Limhamn mellől indulna ki és részben vízalatti töltésen, részben a tengerszoros talajára építve, Saltholm-szigeten áthaladva a Drogden nevezetű szorosba jut, a hol tíz méter vízmélységgel kell számolni. Ez lenne a

Halászat a Balatonon.

vonala legnehezebb része. A híd első része 300 betonpiller közé építendő betonívkből állana, a mélyebb Drogdenen át a hidat vasszerkezettel kellene építeni. Itt 50 nyílást terveznek. A hajózás zavartalan föntartása érdekében a híd több helyen nyitható lenne, sőt a hidat állandóan nyitva tartanak és csak a vonatok áthaladása alkalmával zárnák le. A tervezett híd révén a Malmö és Kopenhága közti útvonal az eddigi 3 óra helyett 30 perc alatt lesz megtehető. A híd költségét 20 millió koronára tartja a tervező, holott egy alagút 70 millióba kerülne.

Balatonparti sétányok létesítése. A földművelésügyi miniszterium leiratot intézett Somogy vármegye alispánjához, melyben a Balaton partjának befásítására és parti sétányok létesítésére hívta fel a figyelmet. A vármegye alispánja bizonyonyal meg fogja tenni a szükséges intézkedéseket, hogy a Balatonból feltöltéssel nyert új területek megszerzésével az óhaj teljesezésbe menjen.

Főszolgabírói változások Zalában. A keszthelyi járás érdemes főbírája Takách Imre, választmányunk lelkes tagja, hosszú és eredményes közszolgálat után nyugalomba vonult. Keszthely város és a járás közönsége nagy szeretettel búcsúzott a nyugalomba vonult főtisztviselőtől. Helyét Karácsony Kálmán eddigi tapolczai főszolgabíróval, választmányi tagunkkal töltötték be, ki nek helyébe Ságheváry Jenő alapító tagunk, eddigi per-laki főszolgabíró került. Mindketten lelkes szeretettel viseltettek eddig is minden balatoni kérdés iránt és hiszszük, hogy ezután még inkább törekszenek arra, hogy a Balaton jelentős kérdései kivitelre jussanak.

Nyáron sűtik a halat.

A somogyi szántódi berek lecsapolása. A Balatoni Szövetség azon kérelmet terjesztette Somogy vármegye alispánjához, hogy a Szántód pusztá határában levő 270 holdnyi területű mocsár lecsapolása iránt az eljárást megindítani sziveskedjék, mert a mocsár kigőzölgésével a közegészségi állapotot veszélyezteti s a közelfekvő fürdőhelyek fejlődése tekintetében is káros hatással van. A vármegye törvényhatósági bizottsága a tiszti főorvos véleményének meg-

hallgatása folytán most elrendelte a mocsár lecsapolását és megbizta a vármegye alispánját, hogy a keresztülvitel iránt saját hatáskörében intézkedjék.

IRODALOM

Kárpátoktól az Adriáig. Kirándulási útmutatók. Kiadja a Magyar Földrajzi Intézet Részvénytársaság. 1914. I. Budapest. Irta Kerékgyártó Árpád. 2 térképpel, 4 vázlattal és 1 közlekedési táblázattal. Ára 1 korona.

A kitünő magyar intézet felvette működési körébe a kirándulási útmutatók kiadását. Az első füzet természetesen a fővárost és viszonyait tárgyalja. A cél az a kiadványokkal, hogy az intézet a kiránduló, tanuló ifjúság kezébe olyan útmutatókat adjon, melyek segítségével a fiatalság rövid időn belül sokat láthat. A fővárosi kirándulást hat sétára osztja és ennek keretében bemutatja a főváros minden nevezetességét.

II. Balaton. Irta Mátraj Rudolf. Átnézte lóczy Lóczy Lajos dr. Egy színes térképmelléklettel. Ára 80 fillér.

A Magyar Földrajzi Intézetnek csak köszönettel tartozhatunk, a mikor látjuk, hogy a sorozat második füzeté a Balatonról szól. Kincses vízünkrol elég sok hibás leírás jelent már meg, annál nagyobb meglepésünkre szolgál, hogy ebben a füzetben csak helyes adatokat találunk. Megtaláljuk benne mindazt, a mire a Balatont körüljárónak szüksége van.

Ezenkívül a közeli vidék fontosabb helyeire is kiterjeszkedik. A térképmelléklet azonban régi és így felette hiányos. A füzetet ajánljuk olvasóink figyelmébe. Nálunk is megszerezhető.

Fürdők és nyaralóhelyek. XVIII. évfolyam. A Magyar

Fürdők Kalauza. Szerkesztette Fodor Oszkár dr. Kiadja a Fürdők és Nyaralóhelyek Kiadóvállalata. Kapható Budapest, VIII., Stáhly-u. 15. sz. alatt 20 filléres bélyegért. — A kiadvány igen hasznos szolgálatot végzett a magyar fürdők megismertetése érdekében. — Mint a korábbi évfolyamok, úgy ez is szeretettel és kimerítően foglalkozik a Balaton összes fürdőjével és a kimerítő szövegen kívül a közölt nagyszámú kép is hozzájárul ahhoz, hogy a Balatont kellő formában népszerűsítse.

Somogyvármegye őskora.

Irta szentmártoni Darnay Kálmán királyi tanácsos, a sümegi Darnay-múzeum igazgatója. Különlönyomat a Magyarország vármegyei és városai «Somogyvármegye» című monografiájából. Budapest, 1914. Kiadja az Országos Monografiai Társaság. — Az érdekes szerző a kérdés mélyébe hatolva, helyi kutatások alapján írja le Somogyvármegye őskorát és az itt lakó ősember helyzetét. Az ásások folytán felszínre került őskori régiségek tiszta képet adnak a vármegye őskori életéről. Sorban foglalkozik a kőkorszak, a bronz- és vaskor idejéből talált régiségekkel és végül a rómaiak korára emlékeztető dolgokkal. Darnay Kálmán a régiségek után kutató magyar tudósok sorában az elsők között van s mint a kérdés egyik legalaposabb ismerője, a vármegyei monografiák számára az őskorral foglalkozó részt rendszerint a sümegi múzeum igazgatója írja.

A veszprémi vármegyei múzeumi bizottság és múzeumi egyesület együttes évi jelentése 1913-ról. Pósa Endre könyvnyomdája Veszprém, 1914.

A jelentés részletesen kiterjeszkedik az intézet mult esztendei működésére és örömmel jelenti, hogy az anyagi erők annyira felszaporodtak, hogy az állandó otthon építéséhez most már hozzá lehet fogni. A múzeum minden gyűjteménye derekasan gyarapodott és az év végén a törzsállomány a következő volt. Könyvtár 13.771, régiségtár 51.386, néprajzi gyűjtemény 1519, képzőművészeti gyűjtemény 2038, természetrajzi gyűjtemény 11.071 darab. Összesen 79.785 darab. A múzeum igazgatója Laczkó Dezső főgimnáziumi igazgató; őrei pedig Rhé Gyula állomásfőnök és dr. Dornyay Béla gimnáziumi tanár, a kik lelkesedéssel és szeretettel dolgoznak

azon, hogy a múzeum szép hivatását minél jobban betöltse.

Családi Tudósító. A «Családok Szövetsége»-nek hivatalos lapja. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, VIII., Déry-utca 8. sz. A szerkesztő-bizottság elnöke Szigeti János Kisd vasuti főfelügyelő. Felelős szerkesztő Kapus Sámuel pü. számtanácsos, főtítkár. Tagsági díj évenként 8 kor.

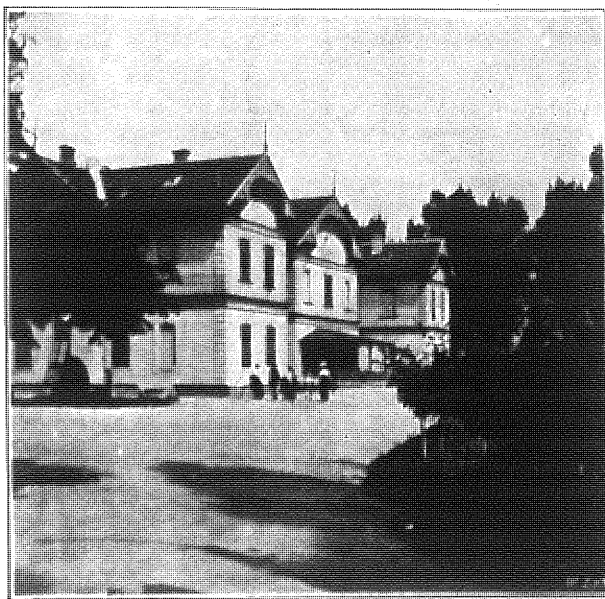
A fővárosban «Családok Szövetsége» czimen új egyesület alakult, melynek célja az, hogy a termelő családot a fogyasztó családdal közvetlen összekötésbe hozza. Ennek az érdekes új egyesületnek a lapja a kéthetenként megjelenő «Családi Tudósító» című ujság, mely a hivatkozott cél szolgálatában áll és arra törekszik, hogy az eszmének minél több

barátot szerezzen. A kezdeményezés figyelemre méltó és igen jelentős szerepre is juthat. Azonban a magyar ember olyan, hogy mindig szivesebben fordul, a tapasztalatok szerint, a bár drágább, de mindig fürge közvetítéshez, ha ezzel magának a kényelmét biztosíthatja.

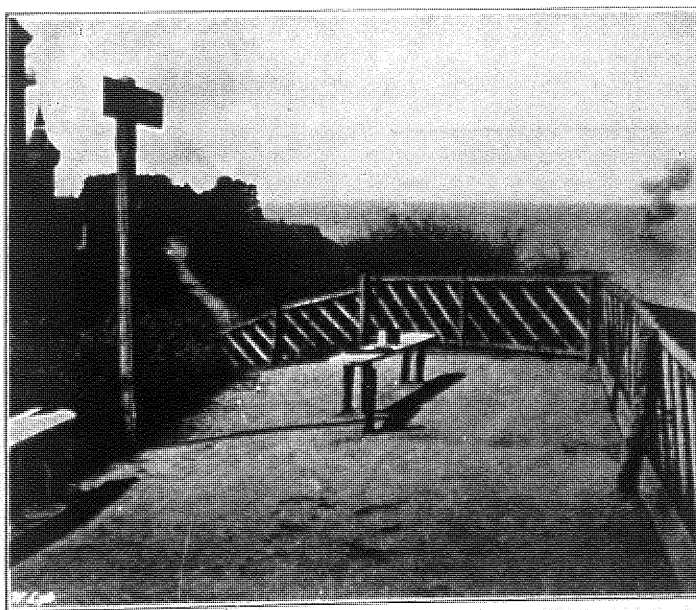
Balatonfüred. A balatonfüredi fürdőigazgatóság dícséretre méltó újítást hozott be, a mikor új, képes, díszes kiállítású prospektust jelentetett meg. A füzet elsöbben a kitünö fürdőhely történetével foglalkozik. Képekben mutatja be a száz év előtti és a jelenlegi Balatonfüredet. Ezután a fürdő fekvését, éghajlatát, a gyógyító források ügyét, a szállókban lakhatás körülményeit ismerteti és végül a nyaralókról is kimerítő tájékoztatót nyújt. A füzetben nem kevesebb, mint kilenczven képet találunk a fürdő legszebb részeiről. A füzetet bárki díjmentesen megkaphatja a balatonfüredi fürdőigazgatóságtól.

Balaton mellől. Öt magyar dal. Szerző Baán László. Az érdekes és szép dalok a Balatoni Szövetség legutóbbi balatoni bálja alkalmából adattak ki és a szerző dalait ügyvezető alelnökünk, Óvári Ferencz dr. orsz. képviselőnek ajánlotta. Kapható a csinos füzet a kiadónál, Bárd Ferencz és Test.

vére Budapest, Kossuth Lajos-u. 4. sz. és Szövetségünk-nél is. Ára 2 korona 40 fillér. A tiszta jövedelem a csobánczi kuruczemlék javára szolgál. Olvasóink szives figyelmébe ajánljuk!

Balatonföldvár: Kupa vezér-szálló. — Déry József felv.

Balatonföldvár: A Stefánia-sáncz. — Déry József felv.

Magyar Tenger. Negyedik évfolyama jelent meg ez év nyarán társlapunknak. Az érdeklődés iránta fokozódó volt, de a derékban törött fürdőidény azt okozá, hogy kevesebb lapszám jelent meg, mint a múlt esztendőben. A legközelebbi fürdőidény hihetőleg helyre hoz minden bajt és nyári lapunk is többszörösen fokozott terjedelemben és példányszámban fog megjelenni.

Hivatalos értesítések.

A *Balaton* hivatalos értesítőket a *tagok tagsági díj fejében* kapják.

Megjelenik minden hó elsején és a szükséghez képest máskor is. Nem tagok részére *előfizetési ár egész esztendőre 8 korona.* — *Szerkesztőség és kiadóhivatal: Balatonfüredfürdő.*

Kiadó- és laptulajdonos: Balatoni Szövetség.

A folyóirat szerkesztésére felügyel: Óvári Ferencz dr. szövetségi ügyvezető alelnök.

Felelős szerkesztő: Cséplő Ernő, szövetségi titkár.

≡ APRÓ HIRDETÉSEK. ≡

Polgár-telepen (bácsalmási szőlőkben,) posta-, vasúti és távirat-állomás. Legfinomabb fajalmák, ú. m. arany parmén, fehér calvil, Jonathán, batul, kanadai ranett, sárga bellfőr, bóralma és sikalai elsőosztályú gyümölcsök ládába csomagolva, a ládával és csomagolással kilónként 50 fillérért, másodosztályú 35 fillérért kaphatók.

Badacsonyi fajborok. Kaszap Árpád vendéglős és szállótulajdonos Badacsony—Hableány, küldi postacsomagokban kitűnő badacsonyi fajborokat. Árlappal szívesen szolgál.

Eladó villatelkek. *Kisórsön.* Badacsonytomaj község határában a kisórsszőlőhegy vasúti megálló körül elterülő remek kilátást nyújtó villatelkek Purgly Pál tulajdonos által (lakik Siófokon) szabad kézből négyzetötenként öt korona átlagárban eladók.

Eladó gyönyörű telek. *Balatonfüred fürdőtelepen, a villasorban,* a vasúthoz és gőzhajóhoz vezető kikerülhetetlen legfőbb közlekedési útvonalban, a fenyvespark közvetlen közelében 1341 négyszögölnyi különálló területű, három utcára terjedő homlokzattal bíró, fekvésénél fogva felettebb alkalmas nagy szálloda, szanatórium, bérház, áruházak, vagy több villa építésére. Jelenleg dúsan termő finom szőlővel van beültetve, rajta újonnan épített pincze van, melyre azonnal építeni lehet. Bővebb felvilágosítást szívességből a Balatoni Szövetség irodája ad Balatonfüreden.

Eladó uri nyaraló, esetleg bérbeadó. Egy nagy terem, négy nagy szoba, cselédszoba, fürdőszoba, vízvezeték, verandák, terraszok, pinczék. Uri berendezés. Három hold szőlő, vinczellér-lakás, istállók, kocsiszin; ez autószinnek is igen megfelelő. Badacsonylábdiban, a Balaton legszebb partján. Festői kilátás a remek szigligeti öbölre és a csodás szép szigligeti tájra. A Balatontól nyolcz percznyire. Vasúti állomás, posta, távirat, távbeszélő, orvos, gyógyszerár stb. Bővebb a tulajdonosnál, Ibos Nándornál, Badacsony.

Könyvek a Balatonról.

Kaphatók a *Balatoni Szövetségnél.*

Balaton útmutató. Szerkesztették és kiadták Kardos Ignác és Simalya V. Ferencz. Piros vászonkötésben. Ára 3 korona. *Tagoknak 50% engedmény.*

A Balaton írásban és képben. Irta Sági János. Ára 2 korona.

A Balatonkultusz és a kisemberek. Irta: Mészöly Gyula. Ára 2 korona. *Tagoknak 50% engedmény.*

Kis kiránduló. Összeállította a «Balaton» szerkesztősége. Ára 20 fillér.

Almáditól Badacsonyig. Irta: Sági János. Ára 40 fill.

A Balaton. Ára 1 kor. 50 fillér.

A Balaton mint gyógytényező. Irta Lenkei Vilmos D. dr. Ára 3 korona. *Tagoknak 50% engedmény*

A Balatonvidék éghajlati viszonyai s a Balaton vizének megiszapjának physikai és chemiai tulajdonságai. Irta: Lenkei Vilmos Dani dr. Ára 40 fillér.

A Balatonban való fürdésről. Irta: Lenkei Vilmos D. dr. Ára 20 fillér.

A Balatonfürdő javallásai és alkalmazásmódja. Irta Lenkei Vilmos D. dr. Ára 40 fillér.

A Balaton hatása az ember szervezetére. Irta Lenkei Vilmos D. dr. Ára 60 fillér.

A Balaton és környékének turistatérképe. Ára 1 kor. 20 fillér.

A Balaton költészete. Irta: Madarász Flóris dr. Ára 1 50 korona.

Három tárcza a Balatonról. Ára 1 korona.

Keszthely. Irta Sági János. Ára 70 fillér.

Balatoni levegőben. Irta Váth. Ára 1 korona.

Balatoni kalauz. (10 fillér bélyegben.)

A Balatoni Szövetség művészi levelezőlapjai kaphatók:

Budapesten:

Kókai Lajos Könyvkereskedésében,
Károly-utca 1.

Keszthelyen:

Mérei Ignác Könyvkereskedésében

Veszprémben:

Krausz Ármin és fia Könyvkereskedésében.

Balatonfüreden:

a Szövetség titkári hivatalában.

Balatonfenyvesen, Máriatelep szomszédságában, Badacsonynyal szemben eladom 551 négyszögöl kiterjedésű, szép fenyőkkel beültetett telkemet, mely a Balaton homokos partjától alig száz lépésnyire van. A telepre a legszebb fejlődés vár. A déli vasút állomása néhány percznyire van. Nagyon előnyös vétel. *Dr. Eötvényi Nagy Olivér,* kir. jogtanár Kassa.

Lépünk be a Balatoni Szövetségbe!

Rendes tagok évi díja 8 kor. — Pártoló tagok évi díja 5 kor. — A tagok tagsági díj fejében ezen folyóiratot kapják.

Legolcsóbb bevásárlási forrás
Muravidi Háziipari Szövetkezet.

A nagymélt. m. kir. földművelésügyi min. által segélyezve.

Muravid (Zalamegye). Gyárt:

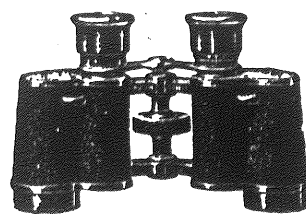
Gyékény-, nád- és vesszőbutorokat, utazó- és kupé-kosarakat, kézimunkaállványokat, virág- és kottaállványokat, továbbá különféle diszmiárúkat. — A lehető legolcsóbb árak. Pontos kiszolgálás.

Képes album ingyen és bérmentve.

CALDERONI ÉS TÁRSA

BUDAPEST, V., GIZELLA-TER 1. SZ.
 (HAAS-PALOTA)

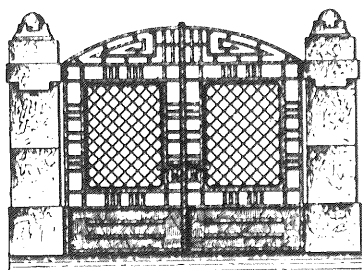
Prizmás látcsövek utazásra, sport-, verseny-, yacht- és vadászati célokra. — Uj típusok: Zeiss Noctar, Turol és Turex és Busch Hel-lux, Marlux és Stellux.

Utazó-barometerek, uti- és fürdőhőmérők, yacht-compassok, autószemüvegek. — Fénykép-készülékek. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Balatonfüred gyógyfürdő.

Vasuti és hajóállomás. — Pósta, távirda, telefon. — Erzsébet szanatorium. — Nagy szállók. — Uj gyógyfürdő. — Szulfátos, földes, szénsavas, vasas és lithiumos ásványvizek. — Ásványvíz palackozás és szétküldés. — Gyógy-mechanikai intézet. — Röntgen laboratórium. — Ivókúra. — Szakorvosok. — Gyógyszertár. — Felvilágosítást készséggel ad a fürdőigazgatóság. — Egész éven át nyitva van.

A fővárosi kislakások, a kispesti állami munkástelep drótkerítései-
 nek gyártója

DRÓTFONATU KERITÉSEKET

és egyéb drótfonatu munkákat legjobb kivitelben és legutányosabb áron szállít

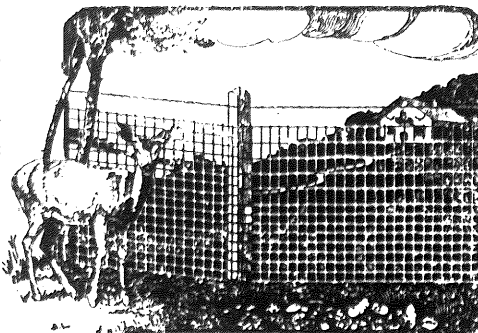
**HAIDEK KER
 SÁNDOR**

sodronyszövet-, fonat- és kerítésgyára

Budapest, VII. kerület, Üllői-út 48/32.

A «Hungária-fonatok» egyedüli gyártója.

Árjegyzék és költségvetés díjmentes. — Telefonszám: József 3-21. és 41-03.

John I. Thornycroft & Co. Ltd.

Szondor. Motor- és hajógyár

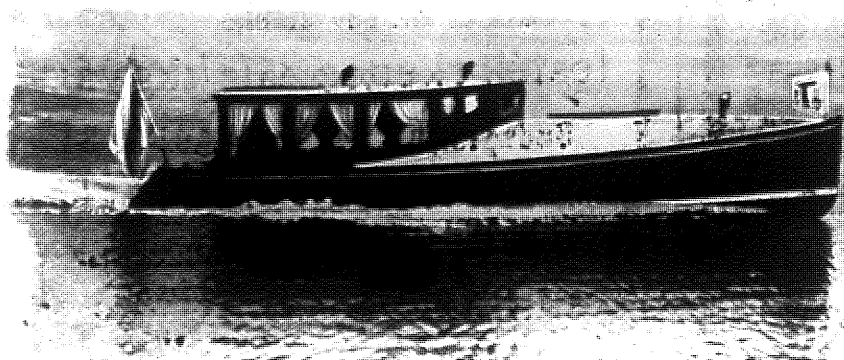
GYÁRT négyütemű hajómotorokat 7 lóerőtől 150 lóerőig. Mindennemű motorcsónakokat, ventatóhajókat, motorüzemű révhajókat. — Érdeklődőknek készséggel szolgálok ajánlatokkal.

BREUER B. ARMAND

OKL. GÉPÉSZMÉRŐK. MÉRNÖKI IRODA:

BUDAPEST, I. KER., KRISZTINA-

KÖRUT 155. SZÁM.

Hirdetési árunk : egész oldalon
egyszeri közlés **100 K**, féloldal-
lon **50 K**, negyedoldalon **25 K**.
Többszöri hirdetésnél megfelelő
engedményt adunk. □

HIRDETÉSEK

**KÖZSÉGEK ÉS TESTÜLETEK KÖZÉRDEKŰ
HIRDETÉSEIT DIJMENTESEN KÖZÖLJÜK.**

Kishirdetések ára 20 szóig **80**
fill., ezen túl minden szó **4** fill.
(Ennek értéke előre beküldendő)
Hirdetéseket fölvesz a kiadó-
□ hivatal : Balatonfüreden. □

Lépjünk be a Balatoni Szövetségbe!

Szolnoki Gáspár

építész műkö- és cement-
árúgyára, szobafestő, ,
mázoló és asztalosüzlete

Elfogadja mindennemű villa és
lakóház tervezését
Vállalja költségvetés készítését
és villák teljes berendezését

Nemestördemicz (Zalam.).

Telefon, távirtda, posta, vasútállomás
helyben. Gőzhajóállomás Badacsony.

PALACZKKUPAKOKAT

elsőrendű kivitelben gyártanak

Dr. Wágner és Társai

Budapest, IX., Tinódy-utca 3.

Különlegesség:

Legdíszesebb kiállítású palaczk-
kupakok finom italok számára.

Tessék 147. számú árjegyzékünket kérni.

RAUSCH-PENSIO

BALATONFÖLDVÁR,

a Balatonpart közvetlen közelében, ujonnan
épült, modern berendezéssel, tágas szobák vil-
lanyvilágítással és vízvezetékes mosdókkal. Kád-
fürdők az épületben. Elsőrendű házias konyha.

Teljes pensio lakással 10.— korona.

Június és szeptemberben tetemes ármérséklés.
Bővebb felvilágosítással szolgál a tulajdonos:

őzv. Rausch Antalné,
Budapest, X. ker., Füzér-u. 6. sz.

KRAUSZ ÁRMIN FIA

könyvkereskedése, könyvnyomdája és könyvkötészete
Alapított 1850. VESZPRÉMBEN. Telefon 18. szám.

Könyv- és papirkereskedését,
jól felszerelt könyvnyomdá-
ját, elsőrendű könyvkötésze-
tét a mélyen tisztelt közön-
ség szives figyelmébe ajánlja.

A Dunántúl egyik legrégebbi ilyen szaküzlete.

Yachtmázak

Yachtok, motorcsónakok, vitor-
lások stb. fényezéséhez.

Kertibutorzománczok

az összes színekben.

Festéket és lakkot

minden célra kiváló minőségek-
ben szállít:

Krayer E. és Társa

csász. és kir. udv. szállító

festék-, kence- és lakkgyár

Budapest, V. kerület, Váci-út 34.

KERTEK

alakítását terv és költségvetés sze-
rint, valamint gyümölcsfák, dísz-
fák, díszbokrok, rózsák szállítá-
sát árjegyzék szerint elvállal

Pecz Ármin

kir. udvari műkertész és
faiskola-tulajdonos

Budapest, VIII. ker., Kálvária-tér 8. szám